

Svar till Hamilton

I senaste numret av *Ekonomisk Debatt* har Carl Hamilton kritiserat ett bidrag till ett läromedel som SIDA tillsammans med Brevskolan håller på att ge ut [Hamilton 1975].

Då jag författat bidraget finner jag anledning att närmare granska hans argument. En korrekt observation, som jag inte ämnar bemöta, är det faktum att jag saknar den formella kompetens som flera av mina medförfattare har. Dess värde som argument i den här diskussionen torde emellertid vara av underordnad betydelse.

En väsentlig utgångspunkt för en diskussion av det här slaget måste vara den undervisningssituation det här materialet ska användas i. *Läromedlet*, där jag skrivit ett kapitel, ingår som en del i ett kurspaket. En väsentlig del i det kurspaketet utgörs av en tvåveckors internatkurs med inbjudna lärare och experter. Därutöver tilldelas deltagarna ytterligare litteratur, får delta i sammandragningar, språkinternat m.m. Vid en bedömning av huruvida viktiga problemställningar är förbisedda i den utresande biståndspersonalens utbildning måste rimligen hela kurspaketet granskas. Det har Hamilton inte gjort.

Förutom kurspaketets helhetskaraktär måste kursdeltagarnas utgångspunkter tas med i beräkningen. En stor del av dem är visserligen välmotiverade men saknar såväl studievana som elementära kunskaper i ekonomi, historia och politik. Därutöver finns naturligtvis en grupp — ofta yngre — välutbildade och välartikulerade akademiker som går dessa kurser.

Många gånger har jag upplevt en nästan olöslig målkonflikt när det gäller att tillgodose såväl unga ekonomers som äldre biståndshustrurs behov av att få ut något av de delar av kurspaketet jag haft

kontakt med. I den målkonflikten har jag valt att rikta in mig på de minst utbildade: att förse dem med diskussionsunderlag och synpunkter. Det har också inneburit ett försök att utnyttja de mer förbereddans diskussionslusta och kritik i själva undervisningssituationen. Det här är inget argument för att felaktiga påståenden ska få förekomma i ett läromedel. Men det är ett argument *mot* att undvika påståenden som är kontroversiella.

En sista synpunkt från själva undervisningssituationens roll i mitt bidrags utformning har att göra med *deltagarnas preferenser*. Vid de kurser jag deltagit i (kanske ett tjugotal) har jag ständigt mött frågeställningar kring: multinationella företag, befolkningsfrågor, diskussion kring utsugning, internationell handel, tullar, varför naturrikedomar inte automatiskt ger välstånd, levnadsstandard, BNP etc. Detta påverkar naturligen ämnesurvalet i det kapitel jag skrivit.

Mitt bidrag är alltså baserat på en för universitetsekonomer annorlunda (och stimulerande) undervisningssituation. Sedan jag klargjort detta återstår vad jag kan se tre kritikpunkter från Hamilton.

- Innehåller kapitlet *felaktiga* sakuppgifter?

- Har *utelämnanden* gjorts i mitt kapitel som förvrider totalbilden av hela kurspaketet?

- Kan man ur mitt bidrag utläsa att jag är *okunnig* i ekonomisk teori?

1) Ingenstans i Hamiltons artikel finner jag något sakligt grundat påstående att mitt bidrag skulle innehålla felaktigheter. Hamiltons diskussion om beskattningen är missledande. Jag behandlar inte skattesystemet närmare i kapitlet. I ett avsnitt om fördelning av ett samhälleligt producerat överskott nämner jag i

förgbående att skattesystemet är ett sätt för makthavare att tillägna sig detta (en möjlighet som Hamilton själv antyder i andra spalten, s. 275 i sin artikel). Med tanke på den roll beskattningen historiskt haft är det inget orimligt påstående. Ibland tror jag att ekonomiska teoretiker, som i regel har en god skolning i de ekonomiska instrumentens möjligheter, borde ägna mer tid åt studier av hur de i praktiken utnyttjas. En enkel bok i afrikansk kolonialhistoria kan här ges viss vägledning.

Påståendet om OPEC:s "lyckosamma" politik är vidare ryckt ur sitt sammanhang på ett sätt som skulle underkännas vid vanliga uppsatsseminarier. Liksom (förmodligen) Hamilton är jag den siste att lyckönska en massa reaktionära regimer som, p g a oljekrisen, erhållit medel för vapeninköp, aktiespekulationer och fastighetsaffärer i Europa och USA. Till Hamiltons uppfattning om min ståndpunkt kan emellertid endast den komma som slarvigt eller illvilligt läser mitt kapitel. Vad som står är att de u-länders regeringar som enats mot i-länderna tycks ha varit mer lyckosamma i att genomdriva sina önskemål än de som sökt sig fram via samarbete och överenskommelser (UNCTAD t ex). Detta är ett konstaterande av maktpolitiska realiteter inom världsekonomin och inget uttryck för grundläggande lojalitet med schejken i Saudi-Arabien (eller oljebolagen som också haft ett och annat finger med i spelet).

2) Frågan om vad som utelämnats måste ses i hela kurspaketets sammanhang. *Jordbruksfrågor* brukar beredas plats på andra håll inom totalramen och jag har därför inte ansett det väsentligt att ge dem någon annan behandling än som exempel på enkla ekonomiska samband inom jordbruksekonomin. Hamilton har i sin kritik varken omnämnt att sådan behandling faktiskt förekommer eller påstått att den är felaktig.

Vad gäller *tillväxt, resursmobilisering* m m förtjänar det påpekas att det efterföljande avsnittet (det "politiska", skrivet av Lars Rudebäck) behandlar flera av dessa problem om än i huvudsak ur statsvetarens synvinkel. Här kan jag i princip gå med på att det vore önskvärt med en utförligare behandling av tillväxtfrågor, arbetslöshet (och andra frågor som Hamilton inte tar upp). Att jag trots allt inte gjort det är resultatet av en medveten prioritering. Denna baserar sig dels på den textvolym som tilldelats mig, dels på min värdering (som jag är be-

redd att diskutera) att det i brist på utrymme, och för den här målgruppen (utresandshustrur och försäkringstjänstemän) i första hand är väsentligt att ge konkreta diskussionsunderlag kring underliggande problemställningar och orsakssammanhang snarare än att presentera ekonomiska tekniker för tillväxt eller välfärdseffekterna av alternativa skattesystem.

3) Återstår så frågan om jag är okunig i ekonomisk teori. Hur den på ett vettigt sätt ska kunna diskuteras i Ekonomisk Debatt begriper jag inte. Framförallt som Hamilton inte explicit antyder vari min bristande skolning består (bortsett från detta med examen). I stället ägnar han sig — i ett försök att angripa mig från två håll samtidigt — åt en diskussion kring de potentiella möjligheter den neoklassiska teorin har vad gäller att avslöja makthavare, tvinga fram deras målformuleringar och eventuellt bevisa omöjligheten av omfattande förändringar inom rådande institutionella ramar.

Jag är beredd att diskutera dessa påståenden i en särskild debatt med Hamilton. Jag tror nämligen att han (och Nuti, som han läst) i vissa avseenden har rätt. Men i det sammanhang som det här diskuterade läromedlet ska användas valde jag en annan väg. Jag valde att knyta samman de ekonomiska problemställningarna med maktfrågor. I synnerhet de multinationella företagen kom därvid att få stor uppmärksamhet. Detta är ingen okontroversiell ansats. Makt är som bekant något som ekonomer sällan inarbetar i sina teorier. Vore det inte bättre att koncentrera den fortsatta diskussionen kring det relevanta i att anlägga ett maktperspektiv vid en övergripande presentation av u-ländernas ekonomiska situation? Hellre än att tvinga mig att briljera i användandet av Pareto-kriterier och Hamiltonfunktioner för att visa att jag behärskar ekonomisk teori.

Fil kand *Staffan Laestadius*
Umeå

Referenser

Hamilton, C., [1975], "Ett underkänt kursbrev", *Ekonomisk Debatt*, årg 3, nr 4